

Ár 2011, þriðjudaginn 1. nóvember, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Áslaug Árnadóttir, formaður, Geir Arnar Marelsson, Jóhann Tómas Sigurðsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 53/2011**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 18. ágúst 2011, með kvörtun sóknaraðila dagsettri sama dag. Með bréfi nefndarinnar dagsettu 22. ágúst 2011 var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu þann 3. október 2011. Var bréfið sent sóknaraðila með tölvupósti nefndarinnar, dagsettum 4. október 2011, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust frá sóknaraðila með tölvupósti dagsettum 9. október 2011.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 1. nóvember 2011.

II.

Málsatvik.

Þann 1. júlí 2008 var samningur nr. X, um einkaleigu með kauprétti gerður á milli sóknaraðila sem leigutaka, varnaraðila sem leigusala og A sem seljanda og þjónustuaðila. Samningurinn var um leigu á bifreiðinni B til leigutaka. Í 2. gr. samningsins kom fram að leigutími skyldi vera frá 12. júní 2008 til 5. júlí 2011 og að leigutaki ætti að skila bifreiðinni til söluaðila eigi síðar en þann dag. Við undirritun greiddi sóknaraðili kr. 310.441, sbr. 3. gr. samningsins. Mánaðarleg leiga skv. 4. gr. var kr. 75.025. Leiga tók mið af myntkörfunni F1 sem var samsett af USD 25%, EUR 40%, JPY 20% og CHF 15%. Í 5. gr. var fjallað um leigugrunn samningsins. Þar var tekið fram að kaupverð bifreiðarinnar væri kr. 4.108.000, þjónustusamningur væri kr. 107.808, stofngjald kr. 0 og greiðsla við undirritun kr. -310.441. Heildarupphæð samningsins var því kr. 3.905.367. Í 6. gr. samningsins kom fram að innlausnarverð söluaðila við lok samnings væri kr. 2.438.000 en lokagreiðsla samkvæmt samningnum var kr. 2.127.559. Í 8. gr. samningsins kom fram að leigutaki hefði möguleika á að kaupa bifreiðina við lok samnings á kr. 2.438.000, auk 15% kaupréttarálags frá seljanda. Kaupverðið tók breytingum á gengi þeirra gjaldmiðla sem samningur tengdist skv. 6. gr. Þessi möguleiki var þó ekki fyrir hendi ef um vanefndir af hálfu leigutaka væri að ræða eða ef samningi væri sagt upp áður en

samningstíma lyki. Í 9. gr. samningsins kom fram að samningurinn væri tímabundinn og ekki væri hægt að segja honum upp innan samningstímans nema gegn greiðslu á umtalsverðum kostnaði. Kostnaðurinn færi eftir því hvenær á tímabilinu samningnum væri sagt upp. Því fyrr sem samningi væri sagt upp því hærrí yrði kostnaðurinn og gæti hann numið allt að allri ógjaldfallinni leigu út samningstíma. Ástæðan var að bifreið félli meira í verði í upphafi en sú lækkun sem yrði á höfuðstól samnings.

Um upphaf og lok leigutíma var fjallað í 10. gr. samningsins en þar kom fram að varnaraðili hefði að ósk leigutaka keypt bifreiðina. Leigan var eftirágreidd, sbr. 11. gr. samningsins. Innifalið í leigugjaldi skv. 7. gr. var ákveðin hámarksnotkun, t.d. á mánuði eða ári. Ef notkun fór umfram það skyldi leigutaki greiða aukalega það gjald sem ákvæðið væri í 7. gr. og innheimt væri af seljanda. Í 13. gr. kom fram að varnaraðili væri eigandi bifreiðarinnar. Við greiðslu síðustu leigugreiðslu og/eða eftirstöðva samnings á hverjum tíma og ef samningurinn væri að öðru leyti í skilum gæfi varnaraðili hf. út innheimtuseðil fyrir lokagreiðslu samnings sem tilgreind var í 6. gr. á hendur leigutaka sem bæri ábyrgð á greiðslu hennar til varnaraðila skv. kaupsamningi sem væri hluti samningsins framseldi leigutaki innheimtuseðil til seljanda og fengi seljandi afsal fyrir bifreiðinni þegar sá seðill væri greiddur. Í 26. gr. kom fram að varnaraðila væri heimilt að rifta samningi þessum án fyrirvara vanefndi eða bryti leigutaki einhverja grein samningsins eða seljandi gæti ekki lengur innt af hendi skyldur sínar skv. honum. Þá kom m.a. fram í 28. gr. um uppgjör milli varnaraðila og leigutaka vegna loka samningsins skv. 26. gr. að leigutaki skyldi greiða allar ógjaldfallnar leigugreiðslur skv. 4. gr.

Með umræddum samningi fylgdi greiðsluáætlun en þar var sóknaraðili tilgreindur kaupandi og A seljandi. Þar voru tilgreindar dagsetningar hinna 36 greiðslna, höfuðstóll, afborgun, vextir og greiðsla með greiðslugjaldi.

Fyrri hluta ársins 2011 sendi sóknaraðili varnaraðila fyrirspurn þar sem hann spurði hvort vænta mætti endurútreiknings eða leiðréttingar á samningnum. Þann 4. apríl 2011 svaraði varnaraðili fyrirspurn sóknaraðila. Varnaraðili kvað einkaleigusamninga flokkaða sem leigusamninga en ekki lánasamninga og því væri gengistrygging þeirra ekki ólögæt. Afstaða varnaraðila var því sú að ekki bæri að endurreikna samning sóknaraðila. Sóknaraðili leitaði til umboðsmanns skuldara og vildi fá að vita hver staða hans væri og hvernig hann gæti sótt málið áfram. Umboðsmaður skuldara svaraði þann 7. júlí 2011 og taldi að um væri að ræða samning um lán sem verðtryggður væri með tengingu við erlenda gjaldmiðla sem væri óheimil sbr. dóma Hæstaréttar frá því í júní og september 2010. Samningurinn félli því undir gildissvið bráðabirgðaákvæðis X í lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Varnaraðila hefði því borið að senda endurútreikning fyrir lok marsmánuðar 2011.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 18. ágúst 2011.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að: „*lánssamningur sem ég var greiðandi af, í erlendri mynt, verði endurreiknaður eins og dómur Hæstaréttar um ólögæti gengistryggingar kveður á um.*“

Sóknaraðili kveður varnaraðila neita því að um lánasamning sé að ræða og hafnar því kröfu um endurútreikning á láninu. Sóknaraðili vísar til þess að dómur Hæstaréttar um ólögæti gengistryggingar lána gefi ótvírætt til kynna að viðkomandi

lánssamning eigi að endurútreikna. Þá bendir sóknaraðili á að skoðun umboðsmanns skuldara sé sú að varnaraðila hafi borið að endurútreikna umræddan samning. Ennfremur vísar sóknaraðili til þess að önnur fjármögnunarfyrirtæki, sbr. Ergo, hafi endurútreiknað sambærilega lánasamninga.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess aðallega að kröfum sóknaraðila verði vísað frá. Til vara er þess krafist að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Til stuðnings aðalkröfu sinni vísar varnaraðili til e-liðar 6. gr. sbr. 7. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Varnaraðili byggir á því að kröfur sóknaraðila séu svo óljósar, illa upplýstar og óskýrar að þær séu ekki tækjar til úrskurðar þar sem í kvörtuninni komi ekki fram hvers sé krafist né á hvaða sjónarmiðum sé byggt og vísað sé til fylgiskjala sem talin séu upp í kvörtuninni.

Varnaraðili byggir á því til stuðnings varakröfu sinni að til þess að samningsskuldbinding geti fallið undir 1. mgr. 13. gr. vaxtalaga þurfi að vera um hefðbundin peningalánaviðskipti að ræða. Hugtakið lausafé sé ekki skilgreint í lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu og ekki sé að finna leiðbeiningar í greinargerð um hvað átt sé við með lánsfé í skilningi laganna. Hefðbundin orðskýring vísi til peninga sem fengnir eru að láni. Eignaleigusamningur með kauprétti feli í sér leigu á tækjum en ekki afhendingu í peningum og geti því ekki fallið undir ákvæði VI. kafla laganna. Varnaraðili byggir því á því að heimilt hafi verið að gengistryggja samninginn vegna þess að um sé að ræða leigusamning en leigusamningar falli ekki undir ákvæði VI. kafla laga nr. 38/2001 þar sem gengistrygging lánsamninga sé bönnuð. Meginregla í leigurétti sé að aðilum sé frjálst að semja um fjárhæð leigu og hvort og hvernig hún breytist á leigutímanum, sbr. m.a. 37. gr. húsaleigulaga nr. 36/1994.

Þá vísar varnaraðili til þess að 13. gr. laga nr. 38/2001 feli í sér undantekningu frá meginreglu samningaréttar um samningsfrelsi og verði því að beita þröngri lögskýringu á ákvæði greinarinnar.

Varnaraðili bendir á að eignarréttur bifreiðarinnar færist ekki yfir til leigutakans við lok leigutímans heldur sé um það að ræða að bifreiðaumboðið sé skuldbundið til að kaupa bifreiðina af varnaraðila við lok leigutímans. Hvort bifreiðaumboðið selji bifreiðina til leigutakans eftir að það hafi leyst til sín bifreiðina sé varnaraðila óviðkomandi.

Varnaraðili vísar til þess að af dómaframkvæmd megi ráða að við mat á lögmæti verðtryggingar verði að gera greinarmun á hreinum fjárskuldbindingum eða peningalánaviðskiptum annars vegar og gagnkvæmum samningum hins vegar. Lagaákvæði um verðtryggingu fjárskuldbindinga hafi í dómum ekki verið talin ná til gagnkvæmu samninganna, sbr. dómar Hæstaréttar Íslands nr. 1978;903, 1979;167, 1979;1251, 1980;1291 og 1986;742.

Varnaraðili bendir á að leigusamningur sé gagnkvæmur samningur, þar sem annar aðilinn, leigusali, heimilar gagnaðilanum, leigutaka, tiltekin afnot af leigumun, gegn greiðslu endurgjalds, sem kallast leiga. Lánssamningur sé þegar lánveitandi veitir eða lofar að veita lántaka lán í formi greiðslufrests eða svipaðrar fjárhagslegrar fyrirgreiðslu og lántaki lofar að greiða lánið til baka, skv. ákvæðum lánssamnings. Þeir lánssamningar sem falli undir lög nr. 38/2001 séu lánssamningar um peninga, sbr. 1. gr. laganna. Varnaraðili bendir á að umþrættur samningur sé leigusamningur og vísar einnig til heitis samnings, orðanna leigusali og leigutaki, leigumunur, leigutími

og leigugrunnur og að eignarréttur haldist hjá leigusala allan leigutímann. Þá bendir varnaraðili á 3. tölul. 1. mgr. 3. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki þar sem kemur fram að með eignaleigu sé átt við leigustarfsemi.

Varnaraðili vísar til þess að við túlkun á því hvort um leigusamning eða lánessamning sé að ræða verði að taka mið af forsendum samningsaðila við samningsgerðina. Báðir aðilar hafi vitað að gengisáhætta fylgdi því að hafa samninginn gengistryggðan. Þá vísar varnaraðili til þess að það sé sanngjarnt og eðlilegt með hliðsjón af skiptingu áhættu að gengistrygging sé reiknuð á einkaleigusamning aðila. Önnur niðurstaða leiði til þess að gæðum verði mjög misskipt milli aðila samningssambandsins.

Varnaraðili vísar enn fremur til þess að meginreglan varðandi lánessamninga sé að um tvíhliða réttarsamband lántaka og lánveitanda sé að ræða. Svo hafi ekki verið í umræddu tilviki.

V.

Niðurstaða.

Sóknaraðili krefst þess að: „*lánessamningur sem ég var greiddandi af, í erlendri mynt, verði endurreiknaður eins og dómur Hæstaréttar um ólögmati gengistryggingar kveður á um.*“ Varnaraðili krefst þess aðallega að kröfu sóknaraðila verði vísað frá en til vara að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Samkvæmt e-lið 6. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki fjallar nefndin ekki um mál, sem eru það óljós, illa upplýst eða kröfur aðila svo óskýrar að þau eru ekki tæk til úrskurðar. Úr kröfu sóknaraðila má lesa að hann krefjist endurreiknings samnings nr. X með vísan til þess að samningurinn hafi verið gengistryggður með ólögmatum hætti eins og staðfest hefur verið í dómum Hæstaréttar Íslands. Fallast má á að reifun málsatvika og málsástæðna í kvörtun sóknaraðila sé í rýrara lagi. Af gögnum málsins má þó ráða hver rök sóknaraðili telur liggja að baki kröfum sínum. Þykja því ekki nægileg efni til að fallast á frávisunarkröfu varnaraðila og verður henni því hafnað.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort samningur nr. X, um einkaleigu með kauprétti, hafi verið lánessamningur sem gengistryggður hafi verið með ólögmatum hætti og hvort hann beri að endurreikna.

Fyrst ber að líta til þess hvort um leigusamning eða lánessamning hafi verið að ræða. Í dómum Hæstaréttar Íslands nr. 92/2010 og 153/2010 er fjallað um bílasamninga sem fjármögnunarfyrirtækið í umræddum málum hélt fram að væru leigusamningar. Hæstiréttur taldi að um væri að ræða lán til kaupa á bifreið sem klætt hefði verið í búning leigusamnings. Hæstiréttur vísaði því til stuðnings, í máli nr. 153/2010 að í greiðsluáætlun sem fylgdi samningnum væri rætt um lán. Í máli nr. 92/2010 var tekið fram að leigutaki gerði sér grein fyrir því að „lántaka í erlendum gjaldmiðli“ væri áhættusöm, því gengisbreytingar gætu leitt til „hækkunar á höfuðstól á lánstíma og þar með hækkun á afborgun höfuðstóls og vaxta.“ Í greiðslufirliti var jafnframt rætt um afborganir og sýnt hverjar yrðu „eftirstöðvar“ eftir hverja greiðslu. Þá var í báðum dómum vísan til þess að í samningnum væri ákvæði um vexti, sem greiða skyldi samhliða afborgunum, en slíkt tíðkist í lánessamningum og eigi á engan hátt við í leigusamningum. Þá var litið til þess að gengið var út frá því við vanefndir að fjármögnunarfyrirtækið gæti rift samningi og allt að einu krafði gagnaðila um fullar greiðslur til loka samningstímans, en við riftun leigusamnings félli eðli máls samkvæmt niður skylda leigutaka til áframhaldandi greiðslu á leigu, þótt leigusali gæti krafði hann um bætur vegna missis leigutekna að því afstöðnu. Gengið var út frá

Því í samningnum í máli nr. 153/2010 að svonefndur leigutaki yrði eigandi bifreiðarinnar án sérstakrar greiðslu eftir að hafa innt af hendi mánaðarlegar afborganir, sem svo voru nefndar í greiðsluáætlun og greiðsluseðlum. Í máli nr. 92/2010 var gengið út frá því að áfrýjandi yrði eigandi bifreiðarinnar gegn greiðslu á 1.000 krónum eftir að hafa innt af hendi 84 mánaðarlegar afborganir, sem svo voru nefndar bæði í greiðslufirliti og greiðsluseðlum frá stefnda. Þá leit Hæstiréttur í báðum málunum til þess að svonefndur leigutaki leitaði ekki eftir því að taka á leigu bifreið fjármögnunarfyrirtækisins sem það átti þá þegar, heldur valdi leigutaki bifreiðina og samdi um kaup hennar, þar á meðal um verð og greiðslukjör án þess að fjármögnunarfyrirtækið kæmi þar nærri.

Í samningi X kom orðið „*kaupverð*“ fram í 5. gr. Í 11. gr. kom fram að ef samningur væri í íslenskum krónum væri varnaraðila heimilt að endurreikna leiguna sem tilgreind var í 4. gr. skv. breytingum á „*lánskjörum*“ og/eða á gjaldskrá varnaraðila. Þá var í greiðsluáætlun rætt um „*kaupanda*“, þ.e. sóknaraðili, „*kaupverð*“ „*höfuðstól*“ og „*afborganir*“. Í greiðsluáætlun var auk þess mælt fyrir um vexti, sem greiðast skyldu samhliða afborgunum en árleg hlutfallstala kostnaðar var 11%. Slíkt tíðkast í lánessamningum og á ekki við í leigusamningum.

Varnaraðila var heimilt samkvæmt 26. gr. samningsins að rifta samningnum án fyrirvara vanefndi eða bryti leigutaki einhverja grein samningsins eða seljandi gæti ekki lengur innt af hendi skyldur sínar skv. honum. Í 28. gr. samningsins var kveðið á um uppgjör milli varnaraðila og sóknaraðila vegna loka samnings samkvæmt 26. gr. hans en tekið var fram í 1. tölul. 28. gr. að leigutaki skyldi greiða allar ógjaldfallnar leigugreiðslur skv. 4. gr. Þá var í 9. gr. samningsins kveðið á um að ekki væri hægt að segja samningnum upp fyrir lok hans nema því fylgdi umtalsverður kostnaður, sem færi eftir því hvenær á tímabilinu honum væri sagt upp. Kostnaðurinn gat numið allt að allri ógjaldfallinni leigu út samningstíma. Við riftun eða uppsögn samnings fellur eðli máls samkvæmt niður skylda leigutaka til áframhaldandi greiðslu á leigu, þótt leigusali geti krafði leigutaka um bætur vegna missis leigutekna að því afstöðu.

Leigutaki hafði samkvæmt 8. gr. samningsins möguleika á að kaupa bifreiðina við lok samnings á kr. 2.438.000 auk 15% kaupréttarálags frá seljanda. Kaupverðið myndi taka breytingum á gengi þeirra gjaldmiðla sem samningnum tengdust. Þessi möguleiki var þó ekki fyrir hendi ef um vanefndir af hálfu leigutaka væri að ræða eða ef samningi væri sagt upp áður en samningstíma lyki. Upphaflegt kaupverð bifreiðarinnar árið 2008 þegar samningurinn var gerður var kr. 4.108.000. Sóknaraðili hafði kost á að kaupa bifreiðina við lok samningstíma á fyrirfram ákveðnu verði, þ.e. kr. 2.438.000 auk 15% kaupréttarálags. Verðið miðaðist við þá upphæð sem sóknaraðili hafði greitt inn á „*höfuðstólinn*“, þ.e. kr. 1.777.809, sem dregin var frá upphaflegu kaupverði, þ.e. kr. 4.108.000 að viðbættum þjónustusamningi kr. 107.808.

Auk alls þess sem að framan er rakið verður að gæta að því að samkvæmt 10. gr. samningsins leitaði sóknaraðili ekki eftir því að taka á leigu frá varnaraðila bifreið, sem varnaraðili átti þá þegar, heldur valdi sóknaraðili bifreiðina sjálfur. Varnaraðili keypti bifreiðina að ósk sóknaraðila, sbr. 10. gr. samningsins.

Þegar allt þetta er virt verður að líta svo á að varnaraðili hafi í raun veitt sóknaraðila lán til kaupa á bifreið, sem varnaraðili kaus í orði kveðnu að klæða í búning leigusamnings í stað þess að kaupa af sóknaraðila skuldabréf, sem tryggt væri með veði í bifreiðinni. Af þessum sökum verður lagt til grundvallar að um hafi verið að ræða lánessamning í skilningi VI. kafla laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Þá ber að líta til þess hvort um ólögmeata verðtryggingu hafi verið að ræða í umræddum samningi. Í áðurnefndum dómum Hæstaréttar frá 16. júní 2010, í málum

nr. 92/2010 og 153/2010, komst Hæstiréttur að þeirri niðurstöðu að lög nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu heimili ekki að lán í íslenskum krónum séu verðtryggð með því að binda þau við gengi erlendra gjaldmiðla, og séu reglur 13. og 14. gr. laganna ófrávíkjanlegar, sbr. 2. gr. þeirra, og verði ekki samið um grundvöll verðtryggingar sem ekki sé stoð fyrir í lögnum.

Í 5. gr. samnings nr. X kom fram að kaupverð bifreiðarinnar væri í krónum. Þá var „mánaðarleg leiga“ tilgreind í krónum auk innlausnarverðs. Í 4. gr. samningsins kom fram að leiga tæki mið af myntkörfunni F 1 sem samsett var af USD 25%, EUR 40%, JPY 20%, CHF 15%. Þá kom fram í 11. gr. samningsins að við útreikning á leigu skyldi leggja til grundvallar skráð sölugengi Seðlabanka Íslands á viðkomandi gjaldmiðli eða gjaldmiðlum við útgáfudag reiknings. Einnig sagði að ef samningur væri í íslenskum krónum væri varnaraðila heimilt að endurreikna leiguna sem tilgreind væri í 4. gr. skv. breytingum á lánskjörum og/eða gjaldskrá varnaraðila. Það sama ætti við um gengistryggðar greiðslur en ennfremur væri varnaraðila heimilt að endurreikna þær greiðslur skv. breytingum sem yrðu á LIBOR vöxtum þess erlenda eða þeirra erlendu gjaldmiðla sem leigan var tilgreind í.

Af 4. gr. og 11. gr. samnings þess sem nú er um rætt er ljóst að greiðslur samkvæmt honum voru verðtryggðar með því að binda þær við gengi erlendra gjaldmiðla. Lög nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu heimila ekki að lán í íslenskum krónum séu verðtryggð með því að binda þau við gengi erlendra gjaldmiðla, sbr. áður nefnda dóma Hæstaréttar Íslands. nr. 92/2010 og 153/2010.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að um sé að ræða lán í íslenskum krónum bundið við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögumætum hætti. Í ljósi þess bar varnaraðila að endurreikna lánið í samræmi við X ákvæði til bráðabirgða í lögum nr. 38/2001.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Fallist er á kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, um að lán nr. X verði endurreiknað í samræmi við X ákvæði til bráðabirgða í lögum nr. 38/2001.

Reykjavík, 1. nóvember 2011.

Áslaug Árnadóttir
formaður

Geir Arnar Marellsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir